

Slovensko združenje
paliativne in hospic oskrbe

Timska obravnava

Marjana Bernot

Dodatna znanja iz paliativne oskrbe
"Korak za korakom"

Izola, 1. 2. 2024

Kdo / kaj je tim?

Skupina ljudi,
ki so povezani s skupnim
namenom,
za uresničitev točno določenega
cilja.

Timsko delo

Tim

Pomeni organizacijsko tvorbo sestavljeno iz članov, usmerjenih nalog (ciljev), procesa vodenja, komunikacije ter skupnih vrednot.

A team is not a group of people who work together. A team is a group of people who trust each other. - Simon Sinek

IT'S EASIER IF WE ALL PULL TOGETHER

Timsko delo

Značilno je posebno
razpoloženje

v katerem so ljudje
pripravljeni delati več
kot sicer,

tako z enakim številom
ljudi pri opravljanju
določenih nalog
dosežemo več in boljše
rezultate.

Paliativni tim

Je zadolžen za nepretrgan potek in uskladitev bolnikove oskrbe in njegovih bližnjih.

Nepretrgana oskrba se vzdržuje s sodelovanjem vseh vpletenih v oskrbo bolnika.

Značilnost:

- vzpostavljanje horizontalnih odnosov
- jasna osebna in strokovna identiteti vsakega člana
- zmožnosti razumevanja drugačnosti

Paliativni tim - pristopi

- **multidisciplinarni**

(konzervativen tim, med člani ni pravega sodelovanja)

Discipline

Multidisciplinary

- strokovnjaki različnih poklicev z ločenimi vlogami, ne sprejemajo skupnih odločitev, vzporedno delo

- **interdisciplinarni**

(povezovanje več strok, spodbuja razvoj, ustvarjalnost)

Interdisciplinary

- povezovanje pripadnikov poklicev, medsebojno povezovanje, skupne odločitve

- **transdisciplinarni**

(redka oblika, samozadosten posameznik)

Transdisciplinary

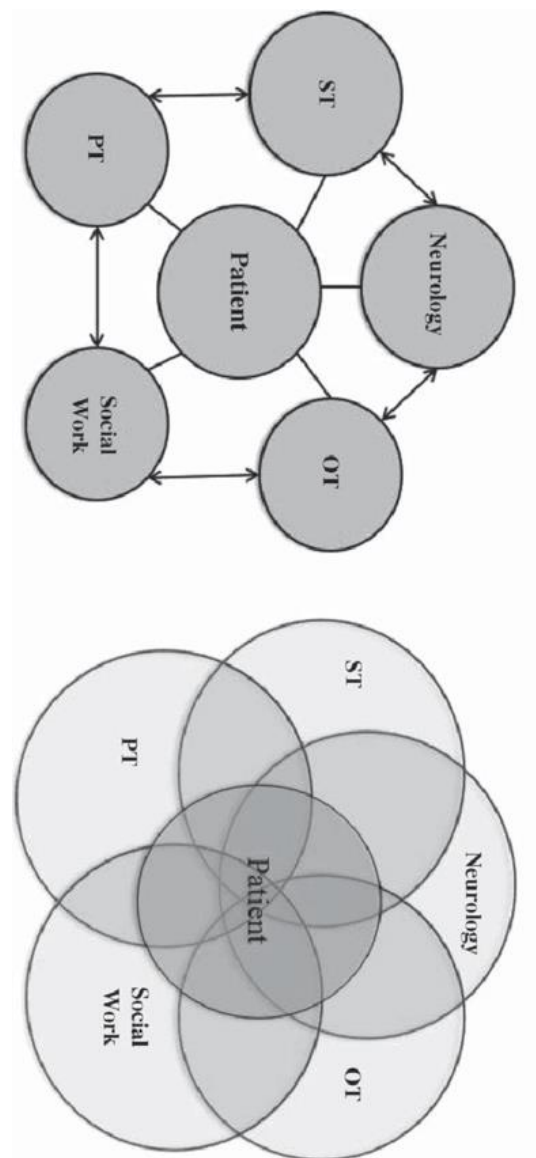

- specialisti iz različnih disciplin delajo k skupnim ciljem, vsak član je sposoben celostnega reševanja problemov in ne več le na osnovi svoje stroke

Priporočila v paliativni oskrbi v luči zadovoljevanja bolnikovih potreb in nujenja oskrbe, priporočajo interdisciplinarno organizacijo timskega dela (Goebel idr., 2016, str. 2243).

Pristop	Značilnosti	Raven
multidisciplinarni tim	strokovnjaki različnih strok obravnavajo isti problem, ki ga preučujejo hkrati	1A, 1B osnovna paliativna oskrba
	ni treba, da bi bili med seboj povezani	2A specializirana paliativna oskrba
	zagotavlja združeno znanje različnih strok	
interdisciplinarni tim	povezovalno delo več strokovnjakov, ki medsebojno poglobijo znanje	2B specializirana paliativna oskrba terciarnih centrah v

Paliativni tim - pristopi

se nenehno spreminja v svoji strukturi in pristopu

- odvisen od **potreb bolnika, njegovih bližnjih**
- spreminja se stopnja vpletenosti bolnika, njegovih bližnjih
- bolnik, njegovi bližnji **sodelujejo kot enakopravni člani**, s čimer je več pozornosti posvečene njihovi perspektivi:
 - ohranjanju bolnikovega načina skrbi zase
 - poudarka na stvareh, ki so zanj pomembne
 - pripomorejo k ohranjanju občutka sebe

Paliativni tim

Osnovni

- skupina strokovnjakov, ki imajo **znanja** s področja paliativne oskrbe
- delujejo na primarni ravni in v institucionalnem varstvu

Specialistični

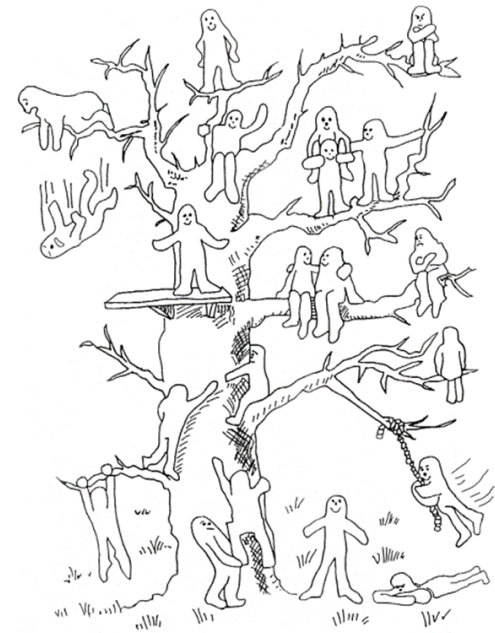
- skupina strokovnjakov, ki imajo **dodatna specifična znanja** s področja paliativne oskrbe
- izvajajo storitve specialistične paliativne oskrbe, svetovanje in raziskovalno dejavnost

Državni program paliativne oskrbe, 2010)

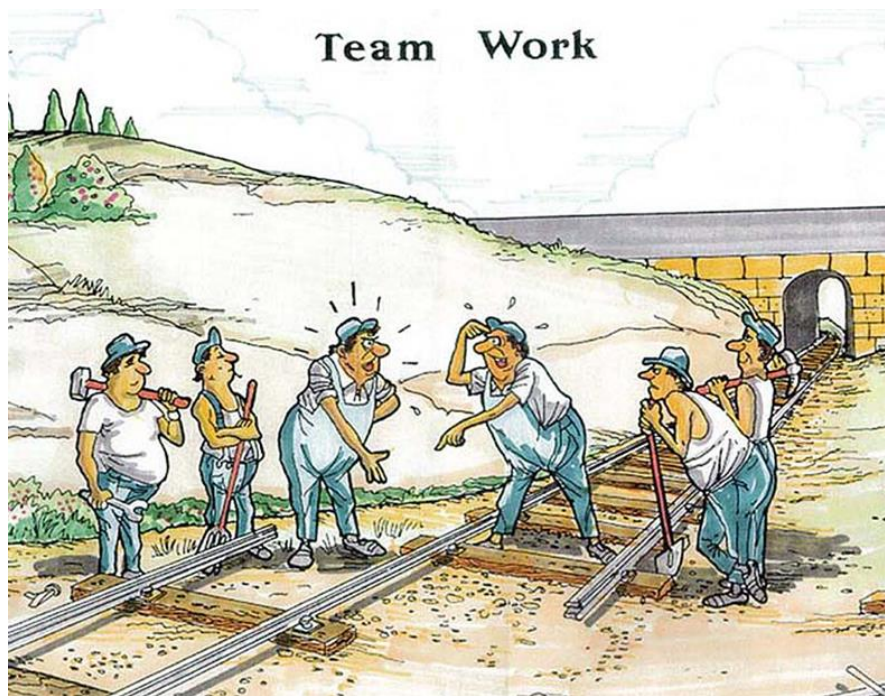
? za razmislek

- **Zakaj je timska obravnava pomembna – zame, zdravstveno organizacijo, bolnika, bližnjega?**
- Kaj naredi tim?
- Kaj lahko pričakujemo drug od drugega kot člani tima?
- Kaj je prav in kaj ni?
- Kako se delijo odgovornosti timskega dela?
- Kako veste, da delate dobro timsko delo?
- Ali vaša vloga prispeva k timski obravnavi?
- Kako ste v odnosu z ostalimi timi?

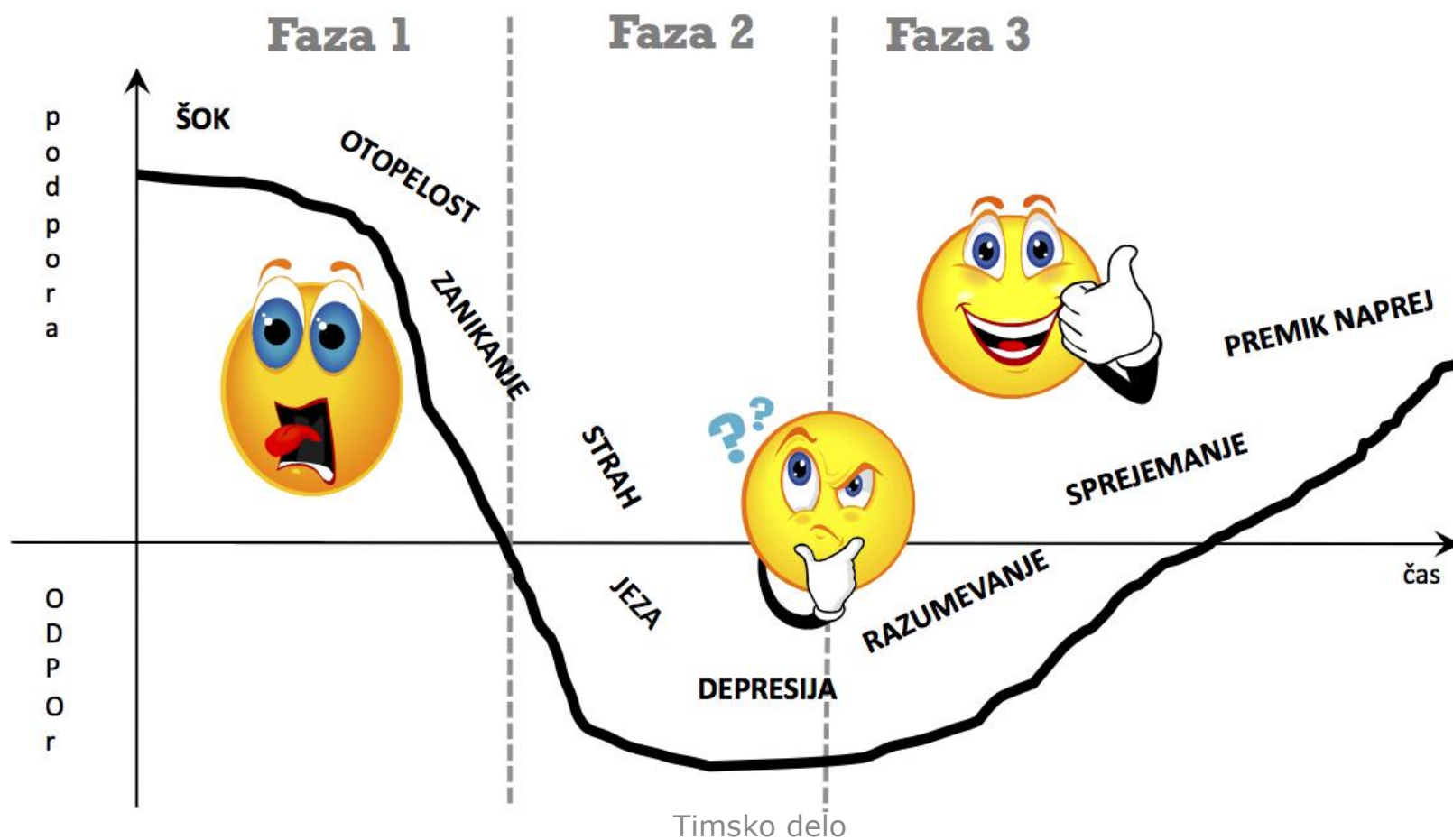
Vsa ? nimajo odgovora

Ne vemo.....kako dejansko tim deluje – kot pravi tim.

Spremembe so danes edina gotovost!

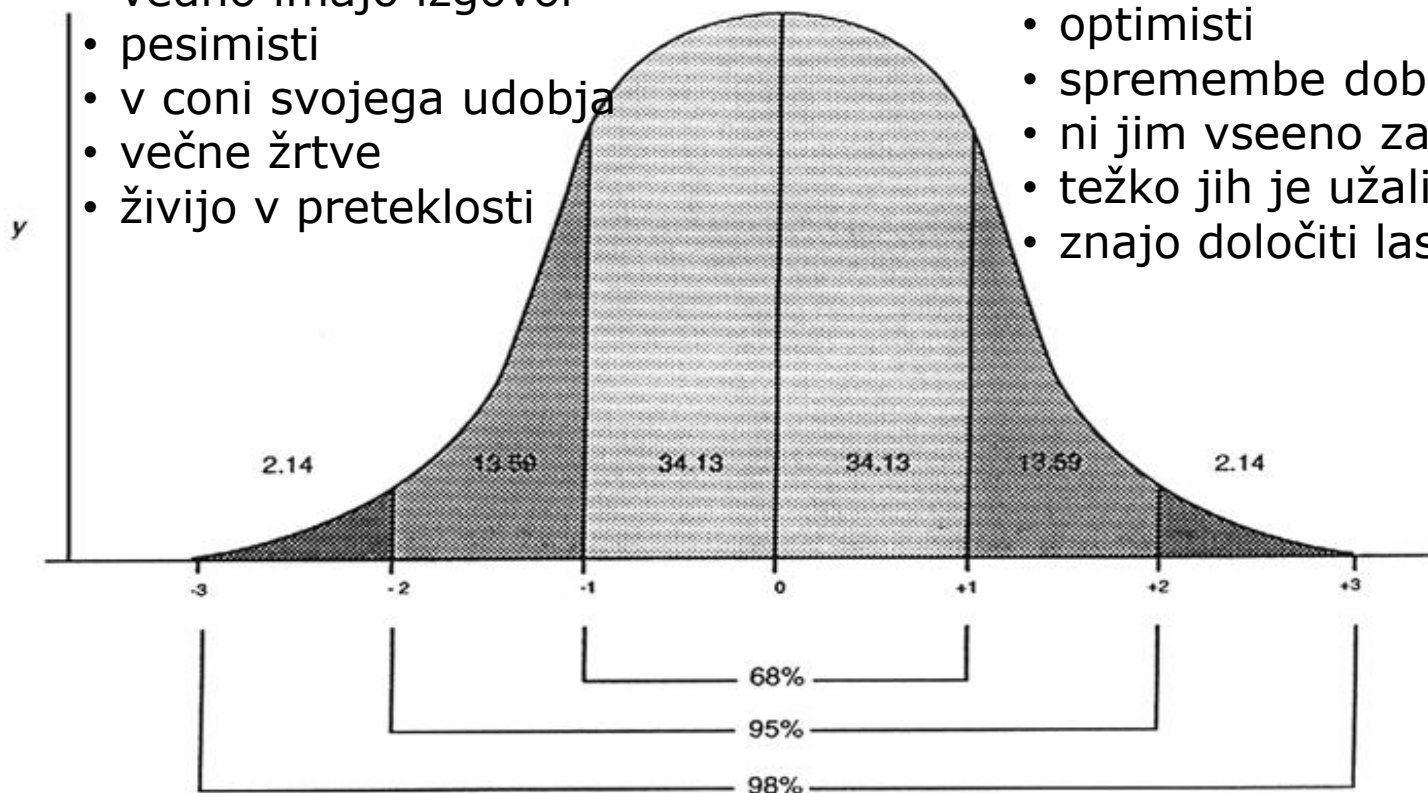

S kakšnimi sodelavci delamo?

- črpajo energijo
- vedno imajo izgovor
- pesimisti
- v coni svojega udobja
- večne žrtve
- živijo v preteklosti

- dajejo energijo
- imajo ideje, samomotivirani
- optimisti
- spremembe dobrodošle
- ni jim vseeno za druge
- težko jih je užaliti
- znajo določiti lastne meje

Primer - resnica

PARETOVO PRAVILO

pravilo 20/80 (tudi 80/20)

- 20% truda povzroči 80% uspeha
- pri iskanju informacij glavnino 80% dobimo v manjšini časa 20%

[Vilfredo Pareto](#), italijanski ekonomist in sociolog

Timsko delo

Sodelovanje in timsko delo

- **poveča dostop** do zdravstvenih storitev, ustrezno uporabo virov, izide pri kroničnih bolnikih, varnost bolnikov, vpliv na umrljivost
- **zmanjša zaplete** pri bolnikih, sprejeme v bolnišnico, klinične napake in stopnjo umrljivosti, skrajšane ležalne dobe, konflikte med zdravstvenimi delavci, beg zdravstvenih strokovnjakov
- **manjša stroške** oskrbe bolnikov na domu, manj nepotrebnih preiskav
- **izboljša komunikacije**, medsebojno spoštovanje
- **bolnik z večjo verjetnostjo odide domov in ne v drugo institucijo**

Primer: Novak Janez

- 70 let
- 1990 Ca testisa, stadij II B, kompletna remisija,
- hud kadilec, debelost, stres
- 2019 napredovali Ca rektuma, meta CŽS – krvavitev
- Odkloni zdravljenje
- 2023 sprejet v akutnem poslabšanju UKC – nevrologija
- Premeščen OI – umirajoči

Po slovensko.....

- Ločen, hčerka in sin – brez stikov
- Nečak
- Skrbnik (sosed) – zadnje 4 leta

- Kdo bo kaj dedoval?

Tim

≠

Skupina

- individualna in skupinska odgovornost
- člani odvisni, delujejo povezano, si zaupajo
- sodelovanje članov je ključnega pomena
- skupni cilji
- različne poti za dosego cilja
- uspešna komunikacija = ključ produktivnega sodelovanja

- individualna odgovornost
- člani neodvisni
- ni potrebno, da imajo skupni cilj
- sodelovanje ni nujno potrebno
- člani delo v skupinah dojemajo kot administrativno določeno
- naloge razdelijo na delne naloge in vsak član skupine sam rešuje svojo delno nalogo in za njo odgovarja

Timsko delo

Kdaj postane skupina tim?

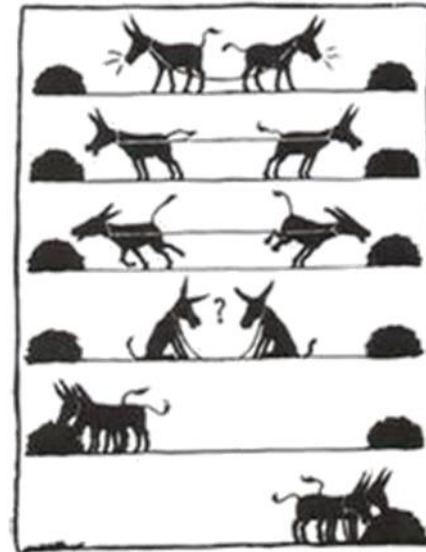
*Posamezniki dobivajo posamezne tekme,
timi pa osvajajo prvenstva.*

Vsaka skupina ne more biti tim, medtem, ko je vsak tim skupina

Kaj potrebujemo?

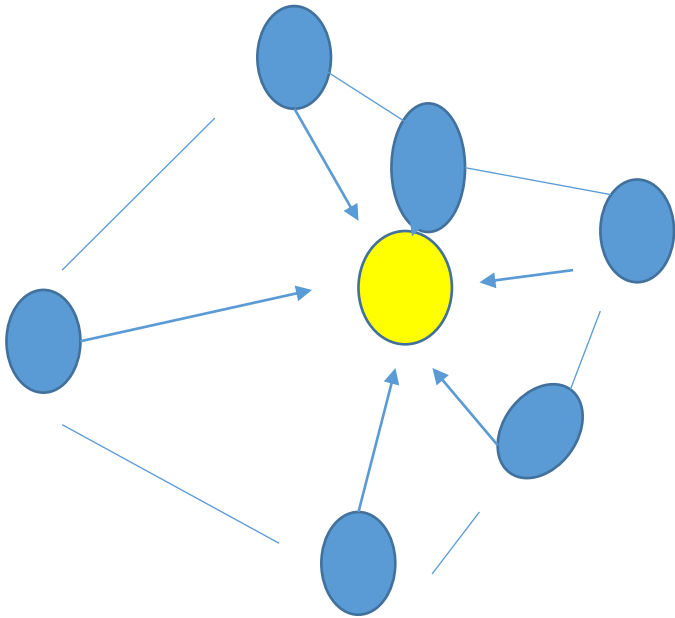
- opredelitev pravil delovanja
- način sodelovanja
- način komunikacij
- redne sestanke

Team Work:
A story
without
words

Delujete kot skupina / tim?

- skupni cilj – bolnik in njegovi bližnji
- člani PT

Domača naloga

Risanje tima

do 7.3.2024

Kdo je član paliativnega tima?

JEDERNI ČLANI

- **zdravnik**
- **medicinska sestra**
- **koordinator**
- socialni delavec
- duhovnik
- psiholog
- negovalci

**bolnik
družina, bližnji**

OSTALI ČLANI

- farmacevt
- delovni terapevt
- dietetik
- gospodinja
- logoped
-

Koordinator v paliativni oskrbi

- Sanjska služba...

vedno izziv

posebno, ko je vpleteno več članov

Namen:

Odstranjevati ovire, da je življenje vseh kar je mogoče enostavno in udobno...

Za bolnika, bližnje, sodelavce in

Za nas osebno

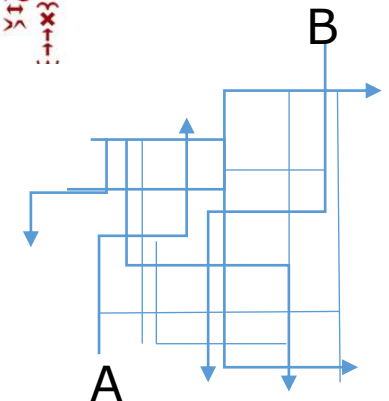
- far from easy

Even things that look

simple

can be

complex

Izračun potreb po kadru za specializirano paliativno oskrbo

- je zapleten
- malo je objavljenih dokazov
- večina obstoječih podatkov kaže, koliko zdravnikov je potrebnih na populacijo, ne upošteva soodvisnosti drugih članov tima (Henderson idr., 2019, str. 1318)
- I. 2020 narejena oceno potreb po kadrih za onkološko paliativno oskrbo

	Število kadra (bruto)			Vsi raki						
	2016	2021	2030	2021		2030				
Leto	2016	2021	2030	2021		2030				
Število umrlih	6247	6147	6721	6147		6721				
Potreba po paliativno oskrbi (%)	75	75	75	75		75				
Število bolnikov s potrebo po paliativni oskrbi	4685	4610	5041	4610		5041				
Nivo paliativne oskrbe										
		Primarni nivo	Sekundarni nivo brez EPO	Sekundarni nivo z EPO in terciarni nivo APO	Primarni nivo	Sekundarni nivo brez EPO	Sekundarni nivo z EPO in terciarni nivo APO	Primarni nivo	Sekundarni nivo brez EPO	Sekundarni nivo z EPO in terciarni nivo APO
Zdravnik specialista	23	9	70	23	9	70	25	10	77	
Zdravnik na kroženju	0	0	21	0	0	20	0	0	22	
Koordinator	0	0	51	0	0	51	0	0	56	
Medicinska sestra	72	9	174	69	9	168	75	10	184	
Socialni delavec	10	5	30	10	5	29	11	5	32	
Psiholog	0	0	21	0	0	20	0	0	22	
Fizioterapevt	0	0	10	0	0	10	0	0	11	
Duhovna podpora	0	0	4	0	0	4	0	0	4	
Prehranska podpora	0	0	3	0	0	3	0	0	3	
Farmacevt	0	0	3	0	0	3	0	0	3	
Psihiater	0	0	3	0	0	3	0	0	3	
Administracija	0	0	43	0	0	42	0	0	46	

Opazovane vrednosti Napovedane vrednosti

Iz podatkov Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) o umrljivosti za rakom v letu 2016 in ocen potreb po paliativni oskrbi (Normativi paliativne oskrbe v obravnavi bolnikov z rakom specialističnega tima za paliativno oskrbo, ki pa temelji na kanadskem modelu organizacije paliativne oskrbe in kadrovskih normativih ter avstralskem modelu organizacije paliativne oskrbe in kadrovskih normativih (Lokar idr., 2020, str. 24)

WHAT'S IN A

Abba Living Holy One
Ancient of Days
Alpha
Creator
Saviour
Eternal God
Everlasting Father
almighty
Adonai
Abba
Eloj

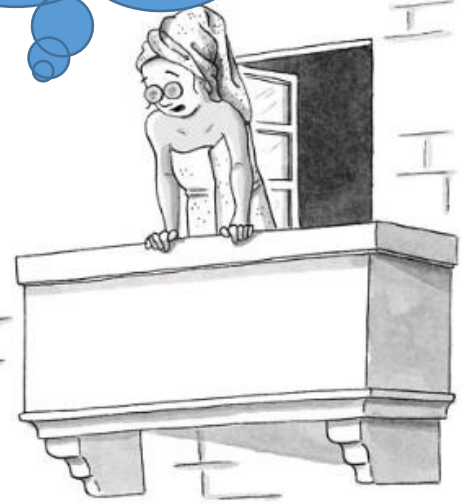
WATER
Jehovah
End
Refiner's Fire
groom
JUD
Bright
Bread
LIVING WATER
Ancient of Days
Shalom
Eloj

GOD
Jehovah
End
Refiner's Fire
groom
JUD
Bright
Bread
LIVING WATER
Ancient of Days
Shalom
Eloj

APOSTLE
Comforter
BRIDEGROOM
Living Water
Potter
FATHER
GOD
Vine
I Am
Nissi
ALPHA
OMEGA

HOPE
LOVE
bread
SAVOR
Jehovah
LLOR
Beginning
High Priest
Our Peace
theotes
GOD

Refiner's Fire
El Shaddai
End
LOVE
Father
KING
CORNERSTONE
Redeemer
High Priest
Truth
love

**Paliativa ?
Paliativen ?**

Biti član specialističnega paliativnega tima?

Ne, to ni služba zate ☹️

Visoke zahteve:

- znanju
- fleksibilnosti
- razumevanju
- odgovornosti
- sočutju
- čuječnosti
-

**Ne delajo,
samo sedijo
in se veliko pogovarjajo**

Primer: PETEK, 15.00

- bolnik je sprejet zaradi poslabšanja stanja v dežurstvu:
 - žena pove, da zadnjih 10 dni uživa le tekočo hrano
 - gospod leži na postelji, na ? glede bolečin odkima
- bolnik je oslabel, zmeden
- naročen odvzem krvi

Teden dni....

- bolnik umre

“Reakcije članov tima”

Timsko delo

A:

Bolnik je umrl.
Pričakovano.

Saj je bil "paliativc"

B:

Zakaj je bolnik umrl?
Je bilo narejeno vse?

Spregledan je bil izvid!
L 17.31, CRP 372

- **lečeči zdravnik** je ob 15:00 odšel
- **dežurni zdravnik:** „nihče ni opozoril na odvzem krvi“
- **DMS** njena odgovornost je odvzem krvi po naročilu dop. zdravnika, kar je naredila ✓
- **ZT** – bolnik je slab

TIM ≠ SKUPINA

Svojci –bolnikovi bližnji

vloga

- več kot samo krvno sorodstvo, nanašajo se na vsa razmerja in odnose, ki so pomembni za bolnika
 - posamezniki, ki jih bolnik sam navede
 - ponavadi so bolniku najbližje, mu lahko le prijateljsko pomagajo in do katerih ima bolnik najgloblje osebno razmerje
- vir podatkov: poznajo bolnikovo nebesedno govorico – znajo brati iz oči
 - dajejo čustveno podporo, varnost, upanje
 - sodelujejo v oskrbi
 - *od vseh ne moremo pričakovati konstruktivnega reagiranja*

- *Primer*
„IZOLA“

Težavni svojci

- strah, čustvena prizadetost, bolezen,...
- beganje od enega do drugega
- iskanje krivca
- "ovira na oviro"
- telefonski klici

– **Klic po pomoči!**

Odziv???

Svojci otroci

- če družina dopušča otrokom, da ostanejo ob bolniku, ker so do takrat živeli skupaj, jim omogočimo sodelovanje v skupni odgovornosti in tudi žalosti
- prihranimo "težavne" *poznejše ure, kako je bolnik "odpotoval" in kako dolgo ga ne bo nazaj...*

- družina kjer je smrt TABU – otroke odstranijo od vsega kar spominja na smrt, ker je to zanje "preveč"
- otrok čuti, da nekaj ni prav in njegovo nezaupanje do odraslih se veča
- njihova tesnoba se ne upošteva, vprašanja so preslišana

Člani paliativnega tima

zgodba

Sodelavci v timu so se imenovali:

VSAK,
NEKDO,
KDORKOLI
in NIHČE.

Opraviti smo morali nalogo.

VSAK je bil izbran, da poskrbi za to, da bo naloga opravljena.

VSAK je bil prepričan, da jo bo NEKDO opravil, vendar NIHČE ni nič storil.

NEKDO je bil jezen, saj je bil za nalogo izbran VSAK.

VSAK si je mislil, da bi nalogo lahko opravil KDORKOLI,

toda NIHČE ni pomislil da je VSAK ne bo.

Končalo se je tako, da je VSAK, KRIVIL nekoga, ker NIHČE ni storil tega, kar bi lahko storil KDORKOLI.

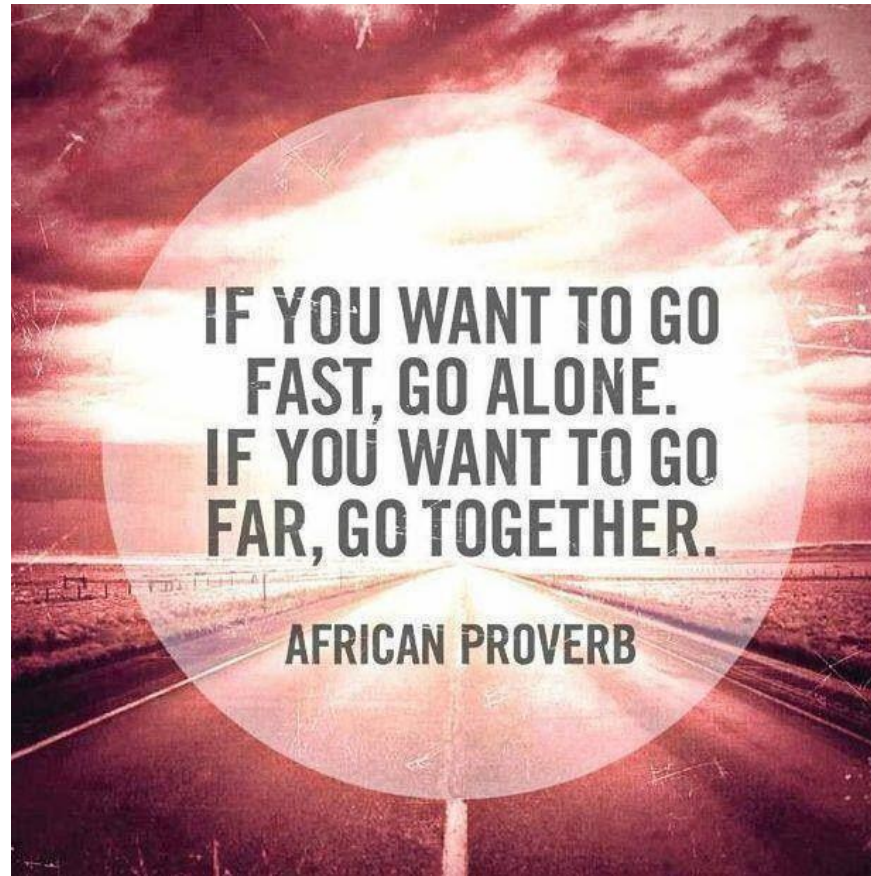

Primer: zdravstvena nega

- *Saturacija je bila včeraj 96, danes pa 86, kaj naj naredimo?*
- *Abdominalni dren – kdo ga bo odstranil*
- *Ali ima bolnik kaj svojcev? - **Ne vem, se ne poglobljam.***
- *Svojci iščejo informacije – **prosim, obrnite se na zdravnika***
- *Bolnik ima akutno močno bolečino, ki je bila do sedaj obvladana z EDK th: - **Ali mu povečamo odmerek zdravila?***
- *.....*

Ali je timsko delo težko?

Timsko delo - resnica

- **JE TEŽKO**
- zahteva resno delo
- **ne gre le** za kompetence
- pomembne so predvsem **komunikacije** in razumevanje **pravil delovanja tima**

WE ARE NOT
A TEAM
BECAUSE WE
WORK TOGETHER.
WE ARE
a team because
WE RESPECT,
trust, and care
for each other.
...
@ValaAfshar

Timsko delo je težko....

IN

paliativna oskrba je umetnost, ki je ne zmore delati vsak!

- ne gre le za težke čustvene stiske
- dejstvo: sodelovanje strokovnjakov, ki prihajajo iz različnih okolij, z različnim usposabljanjem, znanjem, odnosi in pričakovanji
- povečan obseg dela in težke čustvene situacije lahko vodijo v **izgorelost posameznikov**
- člani tima se vedno ne poznajo ali ne cenijo vložka sodelavca s katerim delajo
- pomanjkanje jasno določenih vlog med člani lahko povzroča težavno sodelovanje
- hierarhija moči lahko razporejena tako, da mladim in začetnikom ne omogoča enakopravnega sodelovanja

• (Anderson, Lavelle in Reedy, 2020, str. 209)

Komunikacija znotraj tima

- usklajenost informacij, dogovorov
- slišati se
- lojalnost
- rabi direktno povratno informacijo
- NE obrekuj sodelovca, organizacije, sistema
- NE pritožuj se
- drži se obljub
- poslušaj, ko drugi govorijo
- razumi drugačnost
- osredotoči se na rešitve

Ne pozabite na humor !

Kaj naredi uspešen tim?

- identifikacija s timom: *"Jaz delam v paliativnem timu"*
- delitev izkušenj, odločitev
- verjeti v tim – pozitivna naravnost
- akcija in zagon
- timska obredi in rituali
- **močni vodja**

Anderson, Cohen, L. Howe, 2007

DP - Dejanski produkt

$$DP = PP + S - T$$

PP- potencialni produkt

S – sinergija

T – zaviralni dejavniki

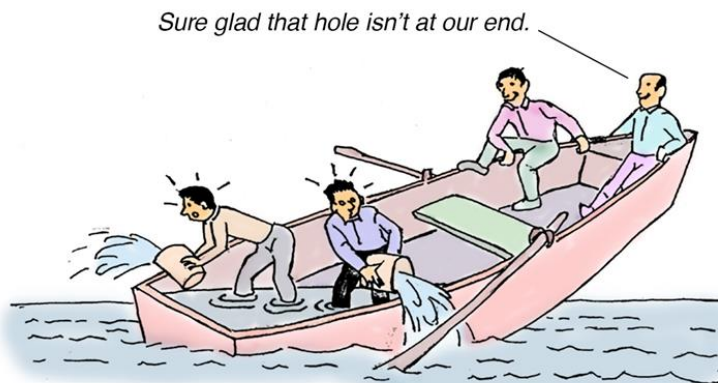
Coming together is the
beginning
Keeping together is
progress
Working together is
success

Kako lahko timsko delo vodi v stres?

- pomanjkanje jasno določenih vlog
- zaznana neodgovornost
- osredotočenost na potrebe po tehničnih znanjih, komunikacijski in ostali vidiki pa so zanemarjeni
- povečan obseg dela = "burnout"
- pomanjkanje skrbi za tim ~ "care for the caregivers"

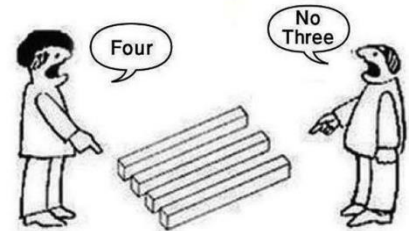
Anne Loes van Staa et. al., 2000

- **zaupanje** je ključnega pomena – na ravni vseh odnosov
- zaščita “šibkega”
- **opogumiti/podpreti**, dati vedeti bolniku, da ni sam, naj ga ne bo strah
- **dopolnjevalni odnos** med posameznimi člani zdravniki – MS – prostovoljci – patronažne MS

Ne izhajamo iz sebe

- pomembno je, da spoznamo bolnika in družino – vrednote, navade
- bolniku in bližnjim je potrebna dati čas
- zdravstveni delavci smo bolj uspešni pri zadovoljevanju celostnih potreb, če ni potrebna “gasiti” požara,
- smo vključeni dovolj zgodaj, da že razvijemo odnos z bolnikom in bližnjimi
- **bolniki, ki so soočeni z minljivostjo** nam nudijo bogate izkušnje in **spoznanja o življenju** – pustimo jim, da nas učijo!

Delo v paliativni oskrbi zahteva zdrave, čustvene, energetske ljudi treznega razuma.

Sami ne bomo rešili sveta, lahko pa...

- postanete nepogrešljivi v tej zgodbi
Vedno lahko nekaj naredimo (pozornost, čas,...)
»paliativci« smo »občutljivi« (ničelna tolerance) na:
» *nič se ne da narediti* «
- olajšate življenje v težkih trenutkih
- vredno je delo, ki nas bogati

Poskrbite za sebe – **na koncu vas vse skupaj “NE b....”**

- to so zgodbe naših bolnikov,
- tipične vzorce vedenja prenašamo skozi življenje.....**zakaj bi konec bil drugačen?**
- mi pa smo lahko le drobci njihovih življenj
- ironija življenja: kar smo močni, smo šibki

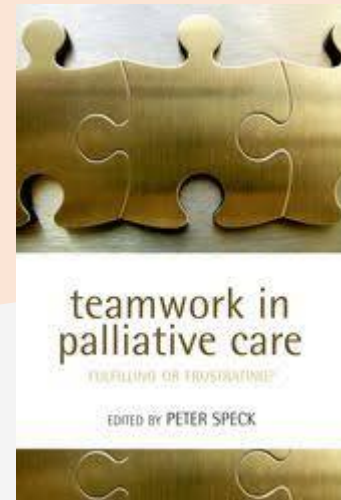
Povzetek

- zahteve v paliativnem pristopu so edinstvene in zahtevajo prednosti timskega dela
- uspešni timi zahtevajo vzgojo in trud

In za konec...

Imejte se radi!

Timsko delo

**COMING TOGETHER
IS A BEGINNING.**

**KEEPING TOGETHER
IS PROGRESS.**

**WORKING TOGETHER IS
SUCCESS.**
HPLYRIKZ.COM

Hvala za vašo pozornost!

Marjana Bernot

mbernot@onko-i.si

Onkološki inštitut
Ljubljana
Zaloška 2
1000 Ljubljana